ARIOGALA | MUNICIPAL DOCUMENTARY RESPONSE

City registry source packet · ARI-003 · Cultural Heritage Register (KVR) code 2090

Request	ARI-003, submitted 16 October 2026
Respondent	Raseiniai District Municipality Administration
Official response	(12.1 Mr) R5-3648, dated 3 November 2026
Signatory	Kęstutis Užemeckas, Administration Director
Contents	Municipal response and six annexes, retained in source order

What this response establishes

The municipality confirms that the Ariogala Jewish murder and burial site (KVR 2090) is nationally protected, identifies the municipal land-management and maintenance arrangements, and supplies photographs of two older monuments. It confirms that a separate synagogue-site memorial at Gedimino g. 11 is municipally owned; its project text refers to Nazis and their local accomplices. Two information boards entitled “Ariogalos žydų likimas 1941 m.” are attributed to LGGRTC.

What remains unresolved

The municipality says it holds no documents establishing the older monuments’ installation dates, authors, inscription approvals or later alterations; nor does it hold documents confirming municipal coordination of the LGGRTC boards or their texts. The materials record different historical figures and dates (750 in a 1981 inventory; 662 on a Yiddish monument described in a Yad Vashem source; approximately 700 and 1 September 1941 in the 2021 memorial project). These are source statements requiring reconciliation, not adjudicated findings of a single event.

Documents in this combined PDF

Item	PDF pages
Official municipal response, 3 pages	2–4
Annex 1 — Photographs of the burial site, monuments and access	5–6
Annex 2 — Photographs of the memorial and LGGRTC boards	7–11
Annex 3 — Extract from the 2021 memorial technical project	12
Annex 4 — The Holocaust Atlas excerpt (pp. 66–67)	13
Annex 5 — 1981 cemetery inventory, p. 148	14
Annex 6 — 1981 cemetery inventory, p. 149	15

Archival note: This is a documentary compilation for the Ariogala city registry. The municipality’s original electronically signed ADOC is preserved separately in Google Drive. The rendered letter and annexes have not been rewritten, and the combined PDF is not a replacement for the original electronic signatures. No correction by the municipality or LGGRTC is implied.

RASEINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

Grant Arthur Gochin
El. p. ggochin@gmail.com

Nr.
Į 2026-10-16 prašymą Nr. ARI-003

DĖL ARIOGALOS ŽYDŲ ŽUDYNIŲ VIETOS (KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRO KODAS 2090): REGISTRO APRAŠYME NUTYLĖTI LIETUVIŲ VYKDYTOJAI; PAMINKLŲ ĮRAŠUS IR INFORMACINIUS STENDUS PRAŠOMA PATIKRINTI

Raseinių rajono savivaldybės administracija (toliau - Administracija), atsižvelgdama į Grant Arthur Gochin 2026 m. spalio 16 d. prašymą Nr. ARI-003 „Dėl Ariogalos žydų žudynių vietos (Kultūros vertybių registro kodas 2090): registro aprašyme nutylėti lietuvių vykdytojai; paminklų įrašus ir informacinius stendus prašoma patikrinti“, pagal savo kompetenciją teikia informaciją apie prašymo 3 ir 4 p. nurodytus objektus.

3 punktas. Savivaldybė <...>: paminklai žudynių vietoje.

Pagal Kultūros vertybių registro informacinės sistemos duomenis, Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vieta (unikalus kodas Kultūros vertybių registro informacinėje sistemoje 2090), esanti adresu Verdėlupio g., Ariogalos m., Raseinių r. sav., yra nacionalinio reikšmingumo lygmens valstybės saugomas nekilnojamojo kultūros paveldo objektas. Šis objektas į Kultūros vertybių registro informacinę sistemą įregistruotas 1992 m. liepos 2 d. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos penktoji nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba 2015-01-26 aktu Nr. KPD-KP-425 patikslino objekto duomenis, apibrėžė jo teritorijos ribas ir nustatė nacionalinį reikšmingumo lygmenį. Apibrėžtų teritorijos ribų plane pažymėti du šioje teritorijoje esantys kiti objektai: paminklas I ir paminklas II. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 15 str. 5 d. Kultūros vertybių registro informacinėje sistemoje esantys duomenys yra vieši.

Nekilnojamojo turto registro duomenimis, žemės sklypas, kurio unikalus daikto Nr. 4400-2006-4886, esantis Dubysos g., Ariogalos m., Raseinių r. sav., nuo 2024 m. sausio 31 d. patikėjimo teise valdomas Raseinių rajono savivaldybės (juridinio asmens kodas 111104453). Šiame žemės sklype yra du paminklai. Sklypo pagrindinė naudojimo paskirtis - koncervacinė, naudojimo būdas – kultūros paveldo objektų žemės sklypai.

Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vietai ir jos teritorijai taikomi Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 60 str. ir Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo reikalavimai.

Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vietos, priežiūra, vadovaujantis Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2025 m. balandžio 17 d. sprendimu Nr. TS-141 „Dėl Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje esančių kapinių sąrašo patvirtinimo“, patvirtinto Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje esančių kapinių sąrašo eil. Nr. 1.5, priskirta Administracijos Ariogalos miesto seniūnijai.

Administracija neturi dokumentų, pagal kuriuos būtų galima nustatyti paminklų pastatymo datas, jų statytojus, paminklų projektus, įrašų patvirtinimo dokumentus ar vėlesnius įrašų pakeitimus.

1981 m. Respublikinio žemėtvarkos projektavimo instituto Raseinių rajono kapinių apskaitos ir kartografavimo bylos žiniaraštyje (p. 148–149, įrašo eil. Nr. 8), apskaityta: „<...>. Kapinių viduryje stovi paminklinis akmuo ant betoninio pagrindo su marmurine lenta, kurioje užrašyta: „Čia palaidota 750 žydų tautybės piliečių nužudytų fašistinių okupantų 1941 m“.

Leidinyje „Pinkas Hakehillot Lita“ (Yad Vashem, 1996, p. 135–138) pateikiama informacija, kad „1944 m. rudenį, netrukus po to, kai Ariogala buvo išvaduota nuo vokiečių, ant Ariogalos žydų masinės kapavietės vietoje ganėsi karvės. Vėliau toje pačioje vietoje buvo pastatytas paminklas su įrašu lietuvių kalba. Dešimtojo dešimtmečio pradžioje buvo pastatytas dar vienas paminklas su įrašu jidiš kalba: „Čia nacių žudikai ir jų bendrininkai praliejo 662 žydų – vaikų, moterų ir vyrų – kraują. 1941 m. rugpjūčio 9 d. jie čia buvo žiauriai nužudyti“.

Administracija pateikia atliktą Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vietoje ir jos prieigose esančių kitų objektų fotofiksaciją. Joje užfiksuoti paminklai, jų įrašai ir kelio rodyklė prie laiptų.

4 punktas. Savivaldybė <...>: 2021 m. memorialinis ženklas ir 2022 m. informaciniai stendai; teksto šaltiniai (tik dokumentai).

Administracijos turimais duomenimis, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (toliau – LGGRTC) informaciniai stendai „Ariogalos žydų likimas 1941 m.“ įrengti dviejuose sklypuose. Vienas žemės sklype, kurio unikalus daikto Nr. 4400-2228-1789, esančiame Dubysos g., Ariogalos m., Raseinių r. sav. Nekilnojamojo turto registro duomenimis, šis žemės sklypas nuo 2024 m. sausio 31 d. patikėjimo teise valdomas Raseinių rajono savivaldybės. Sklypas yra greta žemės sklypo, kurio unikalus daikto Nr. 4400-2006-4886 ir kuriame yra Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vieta. Informacinio stendo įrengimo vieta patenka į minėtos vietos apsaugos nuo fizinio poveikio pozonį. Sklypo pagrindinė naudojimo paskirtis - kita, naudojimo būdas – rekreacinės teritorijos. Kitas žemės sklype, kurio unikalus daikto Nr. 7201-0009-0061, esančiame Gedimino g. 11, Ariogalos m., Raseinių r. sav. Nekilnojamojo turto registro duomenimis, šis žemės sklypas nuo 2006 m. spalio 12 d. panaudos sutarties pagrindu valdomas Raseinių rajono savivaldybės.

Administracija neturi dokumentų, patvirtinančių LGGRTC informacinių stendų įrengimo ir jų tekstų derinimą su Administracija. Žemės sklypų valdymas nepatvirtina juose įrengtų informacinių stendų nuosavybės teisės.

Memorialinis ženklas (paminklas), kurio unikalus daikto Nr. 4400-5726-6436, yra žemės sklype, kurio unikalus daikto Nr. 7201-0009-0061, esančiame Gedimino g. 11, Ariogalos m., Raseinių r. sav. Nekilnojamojo turto registro duomenimis, nuo 2021 m. rugsėjo 24 d. šis memorialinis ženklas (paminklas) nuosavybės teise priklauso Raseinių rajono savivaldybei.

Memorialinis ženklas yra įtrauktas į Raseinių rajono lankytinų vietų sąrašą. Lankytinos vietos pavadinimas „Buvusio Ariogalos žydų sinagogų komplekso memorialas“ patvirtintas Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2025 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. TS-215 „Dėl Raseinių rajono lankytinų vietų sąrašo patvirtinimo“ ir nurodytas Raseinių rajono lankytinų vietų sąrašo eil. Nr. 7. VšĮ „Atrask Raseiniai“ interneto svetainėje pavadinimu „Buvusio Ariogalos žydų sinagogų komplekso memorialas“ aprašyta lankytina vieta yra tas pats memorialinis ženklas, kuris nurodytas šiame atsakyme.

Administracijos turimame techniniame projekte „Memorialinio ženklo Vienybės g., Ariogalos m., statybos projektas“ pateiktas memorialinio ženklo tekstas „1941 m. rugpjūčio mėnesį į šioje vietoje buvusių sinagogų kompleksą buvo suvaryta apie 700 Ariogalos ir jos apylinkių žydų. 1941 m. rugsėjo 1 d. naciai ir jų vietiniai bendrininkai žydus nuvarė mirties keliu prie Dubysos ir ten sušaudė“. Pagal Administracijos turimus dokumentus, šis tekstas buvo suderintas su Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės atstovu.

Administracija pateikia atliktą memorialinio ženklo ir informacinių stendų fotofiksaciją.

PRIDEDAMA:

1. Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vietoje ir jos prieigose esančio objekto fotofiksacija, 2 lapai, 1 egz.
2. Memorialinio ženklo ir informacinių stendų fotofiksacija, 5 lapai, 1 egz.
3. Memorialinio ženklo techninio projekto dalies kopija, 1 lapas, 1 egz.
4. Holokausto Lietuvoje atlaso 66-67 p. kopija, 1 lapas, 1 egz.
5. Respublikinio žemėtvarkos projektavimo instituto 1981 m. Raseinių rajono kapinių apskaitos ir kartografavimo bylos žiniaraščio 148-149 p. kopija (įrašo eilės Nr. 8), 2 lapai, 2 egz.

Administracijos direktorius Kęstutis Užemeckas

Vaida Lastakauskaitė, tel. (0 428) 79 558, el. p. vaida.lastakauskaite@raseiniai.lt

Kultūros vertybės kodas:
-

Nr. 1 Kelio rodyklė prie laiptų
Ariogalos m., Raseinių r. sav.
Koordinatės X: 467147, Y: 6124685
Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
2090

Nr. 2 Ariogalos žydų žudynių ir užkasimo vietoje esantys paminklai I, II (TRP 2, 3)
Dubysos g., Ariogalos m., Raseinių r. sav.
Koordinatės X: 467047, Y: 6124540
Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
2090

Nr. 3 Paminklo I užrašas
Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
2090

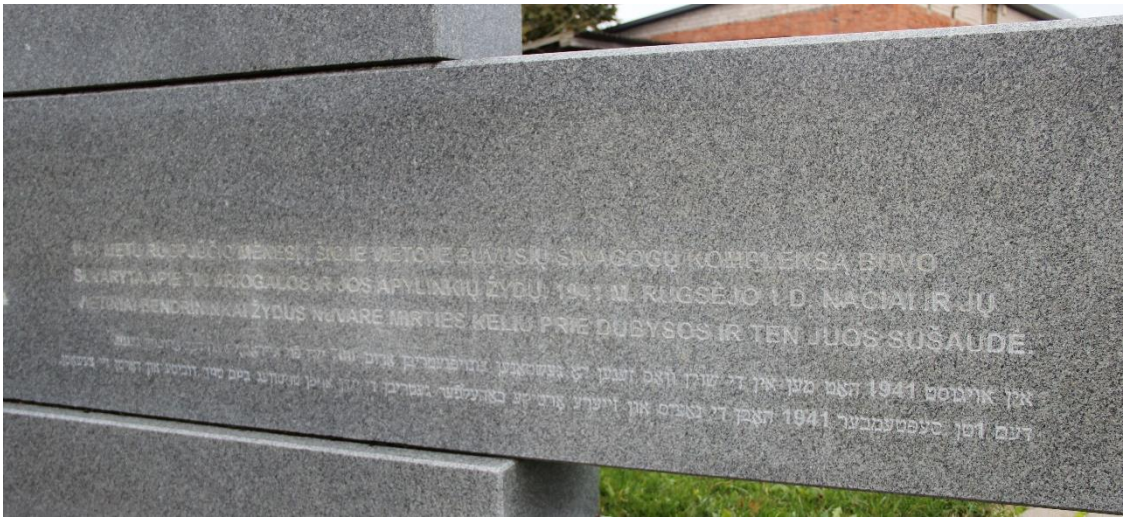
Nr. 4 Paminklo II užrašas
Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
-

Nr. 1 Memorialinis ženklas (paminklas)
Gedimino g. 11, Ariogalos m., Raseinių r. sav.
Koordinatės X: 466251, Y: 612537
Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
-

Nr. 2 Paminklo užrašas lietuvių, jidiš kalbomis
Gedimino g. 11, Ariogalos m., Raseinių r. sav.
Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
-

Nr. 3 Informacinis stendas „Ariogalos žydų likimas 1941 m“
Dubysos g., Ariogalos m., Raseinių r. sav.
Koordinatės X: 467044, Y: 6124533

Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
-

Nr. 4 Informacinis stendas „Ariogalos žydų likimas 1941 m“
Gedimino g. 11, Ariogalos m., Raseinių r. sav.
Koordinatės X: 466241, Y: 6125384

Fotografavo Vaida Lastakauskaitė Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
-

Holokaustas – bene didžiausia XX a. Lietuvos istorijos tragedija. Vokiečių okupacijos laikotarpiu (1941 – 1944 m.) Lietuvoje žuvo nuo 200 tūkst. iki 206 tūkst. žydų. Pačiu intensyviausiu Holokausto laikotarpiu, t. y. nuo 1941 m. birželio mėnesio pabaigos iki gruodžio mėnesio pradžios, Lietuvoje buvo nužudyta apie 140 – 150 tūkst. Lietuvoje gyvenusių žydų. Didžiąją jų dalį sudarė vietiniai, mažesniąją dalį (apie 5 tūkst.) – žydai iš Austrijos, Vokietijos. Likusieji Lietuvos žydai nužudyti 1942 – 1945 m. Tiesa, ne visi jie nužudyti Lietuvoje, dalis žuvo nacių koncentracijos stovyklose Vokietijoje, Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje. Nacių okupacijos ir karo pabaigos sulaukė vos 5 – 10 proc. Lietuvos žydų. Buvo sunaikinti ne tik žmonės, bet ir šimtmečiais kurta kultūra, papročiai, tradicijos, išgrobstytos materialinės vertybės.

Ariogaloje nuo seno gyveno įvairių tautybių žmonės. Rusijos imperijos 1897 m. gyventojų surašymo duomenimis, Ariogaloje gyveno 1541 žydas (70 proc. miestelio gyventojų). O 1923 m Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis Ariogaloje gyveno 1197 gyventojai, iš jų 462 žydų tautybės.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą Ariogaloje gyveno apie 500 žydų. Visi jie gyveno pagrindinėje – Vytauto gatvėje ir aplink turgaus aikštę. Dauguma vertėsi prekyba. Prie Vytauto ir Slėnio g. kampo veikė Arono restoranas. Tolyn, senųjų Ariogalos kapinių link, stovėjo beveik vien žydų namai, kuriuose buvo įsikūrusios mažos krautuvėlės. Sinagogų gatvėje stovėjo žydų maldos namai – mažoji ir didžioji sinagogos (*dabartinėje Vienybės gatvėje už Ariogalos kultūros centro*), greta nuo 1923 m. veikė žydų mokykla. Trečiadieniais jose vyrai aptardavo ūkinius klausimus, o šeštadieniais melsdavosi atskirai vyrai ir moterys. Po 1944 m. vasaros mūšių liko tik viena apdegusi sinagoga.

Vytauto gatvė Ariogaloje. Pastatai per Antrąjį pasaulinį karą sunaikinti. Kairėje buvusi turgavietės (dabar Daugirdo) aikštė. Dešinėje žydų pastatai - dabar ligoninė. Apie 1925 m.

Vytauto street in Ariogala. Buildings were destroyed during World War II. The Central Market Square (currently Daugirdo) is on the left. Buildings of the Jews on the right – currently a hospital. Around 1925.

Žydų mokykla Ariogaloje buvusi sinagogų komplekse. Apie 1935 m. Antrojo pasaulinio karo metu pastatas sunaikintas.

The Jewish school in Ariogala established in the complex of the synagogues. Around 1935. The building was destroyed during World War II.

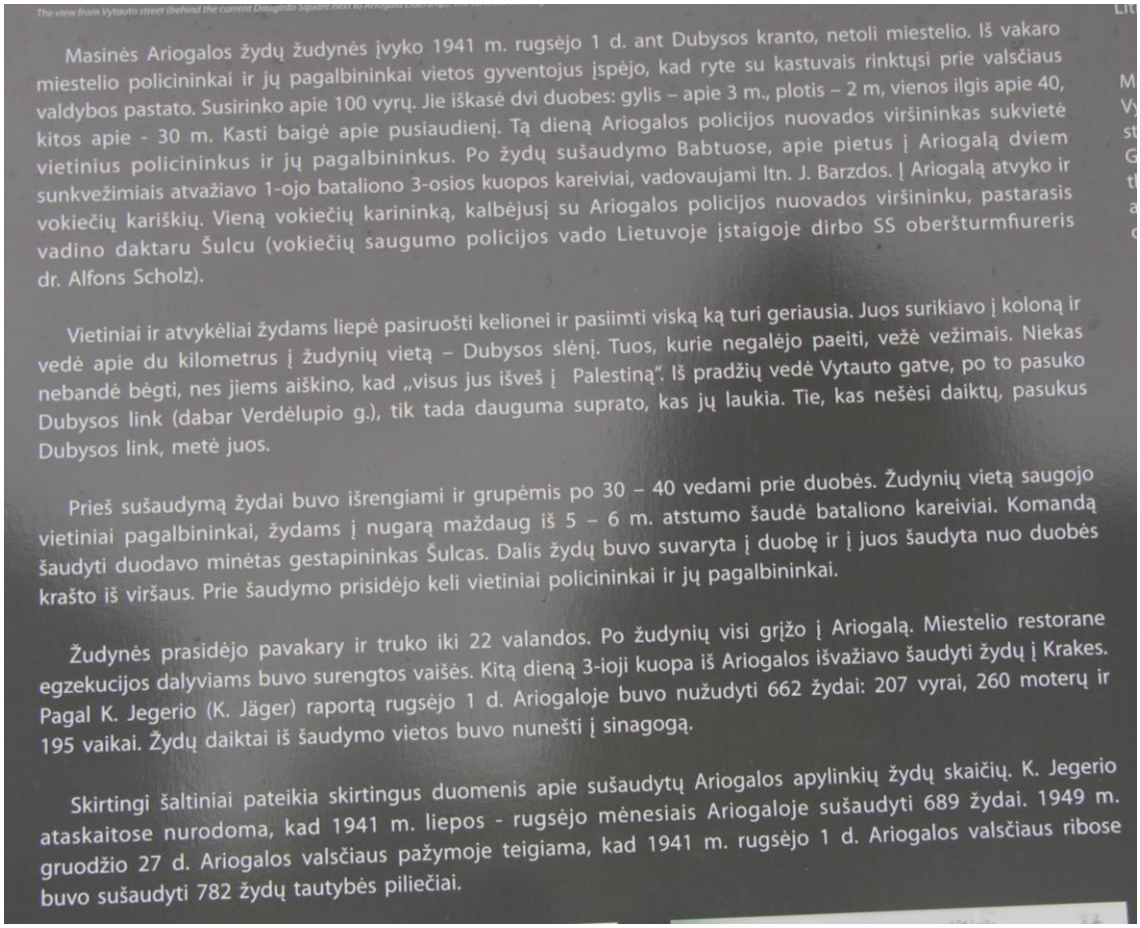
Dauguma žydų, o ypač jaunimas, buvo kairiųjų pažiūrų, raštingi, todėl sovietų okupacinė valdžia mielai juos įsitraukė į vietos administraciją: Ariogalos vykdomojo komiteto pirmininku tapo L. Šeras. 1941 m. birželio mėn. vykę trėmimai žydų bendruomenės nepalietė.

Prasidėjus Vokietijos – SSRS karui, vokiečių karinė administracija Lietuvoje planavo masinius žydų areštus ir sistemingas žudynes. Tam buvo suformuotas mobilus būrys iš kelių vokiečių gestapininkų ir kelių dešimčių TDA (Tautinio darbo apsaugos batalionas) lietuvių policininkų. Šis SS oberšturmfiurerio J. Hamano vadovaujamas vadinamasis „Skrajojantis būrys“ vykdė žydų žudynes visoje Lietuvoje.

Pirmosiomis karo dienomis Ariogaloje atsikūrė vietos administracija, policija, kuri patruliavo miestelyje ir suiminėjo komunistus ir komjaunuolius. Liepos viduryje buvo suimta ir sušaudyta 14 komunistų ir tarybinių aktyvistų, tarp kurių buvo ir keletas žydų. Vėliau prasidėjo masinių represijų prieš žydus metas. Iš pradžių jie buvo suvaryti ir uždaryti į du didelius sinagogos pastatus, aptvertus mūrine siena su geležiniais vartais. Ten buvo suvaryti vaikai ir seneliai, vyrai ir moterys. Vartus pasikeisdami nuolat saugojo vietiniai policijos pagalbininkai. Jaunus, stiprius vyrus varydavo į įvairius darbus. Rugpjūčio viduryje į Ariogalos sinagogų kompleksą taip pat buvo perkelti ir Ariogalos apylinkių žydai. Kėdainių apskrities policijos vado 1941 m. rugpjūčio 17 d. pranešime Policijos departamento direktoriui nurodyta, kad Ariogaloje yra 290 žydų (tarp jų 80 moterų *(čia neįtraukti žydų vaikai)*.

Nr. 5	Stende esančio teksto dalis lietuvių k.	
Fotografavo	Vaida Lastakauskaitė	Data 2026-10-26

	Kultūros vertybės kodas: -

The view from Vytauto street (behind the current Dainavos Square next to Ariogala Elder's [illegible]

Masinės Ariogalos žydų žudynės įvyko 1941 m. rugsėjo 1 d. ant Dubysos kranto, netoli miestelio. Iš vakaro miestelio policininkai ir jų pagalbininkai vietos gyventojus įspėjo, kad ryte su kastuvais rinktųsi prie valsčiaus valdybos pastato. Susirinko apie 100 vyrų. Jie iškasė dvi duobes: gylis – apie 3 m., plotis – 2 m, vienos ilgis apie 40, kitos apie - 30 m. Kasti baigė apie pusiaudienį. Tą dieną Ariogalos policijos nuovados viršininkas sukvietė vietinius policininkus ir jų pagalbininkus. Po žydų sušaudymo Babtuose, apie pietus į Ariogalą dviem sunkvežimiais atvažiavo 1-ojo bataliono 3-osios kuopos kareiviai, vadovaujami ltn. J. Barzdos. Į Ariogalą atvyko ir vokiečių kariškių. Vieną vokiečių karininką, kalbėjusį su Ariogalos policijos nuovados viršininku, pastarasis vadino daktaru Šulcu (vokiečių saugumo policijos vado Lietuvoje įstaigoje dirbo SS oberšturmfiureris dr. Alfons Scholz).

Vietiniai ir atvykėliai žydams liepė pasiruošti kelionei ir pasiimti viską ką turi geriausia. Juos surikiavo į koloną ir vedė apie du kilometrus į žudynių vietą – Dubysos slėnį. Tuos, kurie negalėjo paeiti, vežė vežimais. Niekas nebandė bėgti, nes jiems aiškino, kad „visus jus išveš į Palestiną“. Iš pradžių vedė Vytauto gatve, po to pasuko Dubysos link (dabar Verdėlupio g.), tik tada dauguma suprato, kas jų laukia. Tie, kas nešėsi daiktų, pasukus Dubysos link, metė juos.

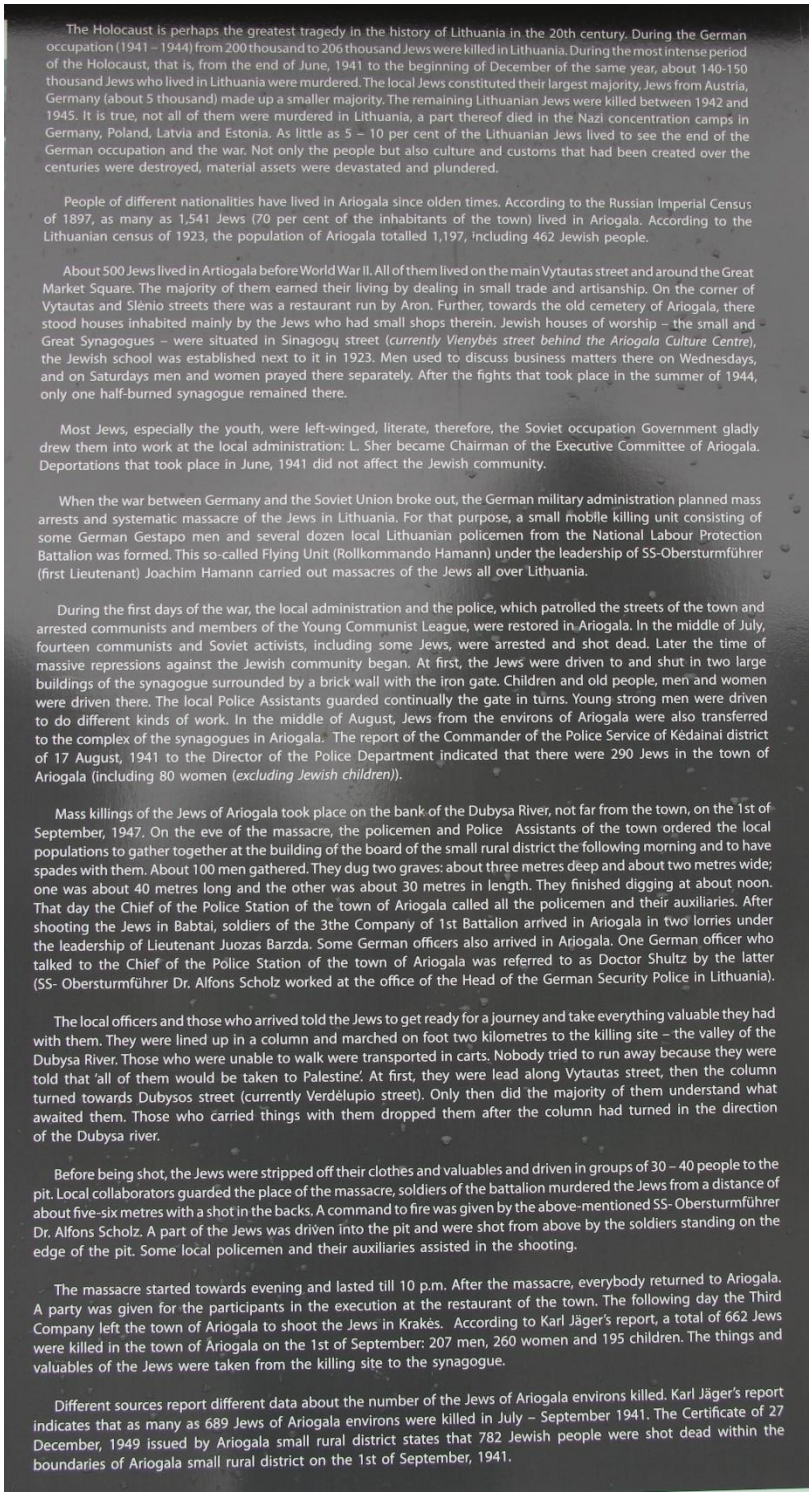
Prieš sušaudymą žydai buvo išrengiami ir grupėmis po 30 – 40 vedami prie duobės. Žudynių vietą saugojo vietiniai pagalbininkai, žydams į nugarą maždaug iš 5 – 6 m. atstumo šaudė bataliono kareiviai. Komandą šaudyti duodavo minėtas gestapininkas Šulcas. Dalis žydų buvo suvaryta į duobę ir į juos šaudyta nuo duobės krašto iš viršaus. Prie šaudymo prisidėjo keli vietiniai policininkai ir jų pagalbininkai.

Žudynės prasidėjo pavakary ir truko iki 22 valandos. Po žudynių visi grįžo į Ariogalą. Miestelio restorane egzekucijos dalyviams buvo surengtos vaišės. Kitą dieną 3-ioji kuopa iš Ariogalos išvažiavo šaudyti žydų į Krakes. Pagal K. Jegerio (K. Jäger) raportą rugsėjo 1 d. Ariogaloje buvo nužudyti 662 žydai: 207 vyrai, 260 moterų ir 195 vaikai. Žydų daiktai iš šaudymo vietos buvo nunešti į sinagogą.

Skirtingi šaltiniai pateikia skirtingus duomenis apie sušaudytų Ariogalos apylinkių žydų skaičių. K. Jegerio ataskaitose nurodoma, kad 1941 m. liepos - rugsėjo mėnesiais Ariogaloje sušaudyti 689 žydai. 1949 m. gruodžio 27 d. Ariogalos valsčiaus pažymoje teigiama, kad 1941 m. rugsėjo 1 d. Ariogalos valsčiaus ribose buvo sušaudyti 782 žydų tautybės piliečiai.

Nr. 6	Stende esančio teksto dalis lietuvių k.	
Fotografavo	Vaida Lastakauskaitė	Data 2026-10-26

Kultūros vertybės kodas:
-

The Holocaust is perhaps the greatest tragedy in the history of Lithuania in the 20th century. During the German occupation (1941 – 1944) from 200 thousand to 206 thousand Jews were killed in Lithuania. During the most intense period of the Holocaust, that is, from the end of June, 1941 to the beginning of December of the same year, about 140-150 thousand Jews who lived in Lithuania were murdered. The local Jews constituted their largest majority, Jews from Austria, Germany (about 5 thousand) made up a smaller majority. The remaining Lithuanian Jews were killed between 1942 and 1945. It is true, not all of them were murdered in Lithuania, a part thereof died in the Nazi concentration camps in Germany, Poland, Latvia and Estonia. As little as 5 – 10 per cent of the Lithuanian Jews lived to see the end of the German occupation and the war. Not only the people but also culture and customs that had been created over the centuries were destroyed, material assets were devastated and plundered.

People of different nationalities have lived in Ariogala since olden times. According to the Russian Imperial Census of 1897, as many as 1,541 Jews (70 per cent of the inhabitants of the town) lived in Ariogala. According to the Lithuanian census of 1923, the population of Ariogala totalled 1,197, including 462 Jewish people.

About 500 Jews lived in Artiogala before World War II. All of them lived on the main Vytautas street and around the Great Market Square. The majority of them earned their living by dealing in small trade and artisanship. On the corner of Vytautas and Slėnio streets there was a restaurant run by Aron. Further, towards the old cemetery of Ariogala, there stood houses inhabited mainly by the Jews who had small shops therein. Jewish houses of worship – the small and Great Synagogues – were situated in Sinagogų street (*currently Vienybės street behind the Ariogala Culture Centre*), the Jewish school was established next to it in 1923. Men used to discuss business matters there on Wednesdays, and on Saturdays men and women prayed there separately. After the fights that took place in the summer of 1944, only one half-burned synagogue remained there.

Most Jews, especially the youth, were left-winged, literate, therefore, the Soviet occupation Government gladly drew them into work at the local administration: L. Sher became Chairman of the Executive Committee of Ariogala. Deportations that took place in June, 1941 did not affect the Jewish community.

When the war between Germany and the Soviet Union broke out, the German military administration planned mass arrests and systematic massacre of the Jews in Lithuania. For that purpose, a small mobile killing unit consisting of some German Gestapo men and several dozen local Lithuanian policemen from the National Labour Protection Battalion was formed. This so-called Flying Unit (Rollkommando Hamann) under the leadership of SS-Obersturmführer (first Lieutenant) Joachim Hamann carried out massacres of the Jews all over Lithuania.

During the first days of the war, the local administration and the police, which patrolled the streets of the town and arrested communists and members of the Young Communist League, were restored in Ariogala. In the middle of July, fourteen communists and Soviet activists, including some Jews, were arrested and shot dead. Later the time of massive repressions against the Jewish community began. At first, the Jews were driven to and shut in two large buildings of the synagogue surrounded by a brick wall with the iron gate. Children and old people, men and women were driven there. The local Police Assistants guarded continually the gate in turns. Young strong men were driven to do different kinds of work. In the middle of August, Jews from the environs of Ariogala were also transferred to the complex of the synagogues in Ariogala. The report of the Commander of the Police Service of Kėdainai district of 17 August, 1941 to the Director of the Police Department indicated that there were 290 Jews in the town of Ariogala (including 80 women (*excluding Jewish children*)).

Mass killings of the Jews of Ariogala took place on the bank of the Dubysa River, not far from the town, on the 1st of September, 1947. On the eve of the massacre, the policemen and Police Assistants of the town ordered the local populations to gather together at the building of the board of the small rural district the following morning and to have spades with them. About 100 men gathered. They dug two graves: about three metres deep and about two metres wide; one was about 40 metres long and the other was about 30 metres in length. They finished digging at about noon. That day the Chief of the Police Station of the town of Ariogala called all the policemen and their auxiliaries. After shooting the Jews in Babtai, soldiers of the 3the Company of 1st Battalion arrived in Ariogala in two lorries under the leadership of Lieutenant Juozas Barzda. Some German officers also arrived in Ariogala. One German officer who talked to the Chief of the Police Station of the town of Ariogala was referred to as Doctor Shultz by the latter (SS- Obersturmführer Dr. Alfons Scholz worked at the office of the Head of the German Security Police in Lithuania).

The local officers and those who arrived told the Jews to get ready for a journey and take everything valuable they had with them. They were lined up in a column and marched on foot two kilometres to the killing site – the valley of the Dubysa River. Those who were unable to walk were transported in carts. Nobody tried to run away because they were told that 'all of them would be taken to Palestine'. At first, they were lead along Vytautas street, then the column turned towards Dubysos street (currently Verdėlupio street). Only then did the majority of them understand what awaited them. Those who carried things with them dropped them after the column had turned in the direction of the Dubysa river.

Before being shot, the Jews were stripped off their clothes and valuables and driven in groups of 30 – 40 people to the pit. Local collaborators guarded the place of the massacre, soldiers of the battalion murdered the Jews from a distance of about five-six metres with a shot in the backs. A command to fire was given by the above-mentioned SS- Obersturmführer Dr. Alfons Scholz. A part of the Jews was driven into the pit and were shot from above by the soldiers standing on the edge of the pit. Some local policemen and their auxiliaries assisted in the shooting.

The massacre started towards evening and lasted till 10 p.m. After the massacre, everybody returned to Ariogala. A party was given for the participants in the execution at the restaurant of the town. The following day the Third Company left the town of Ariogala to shoot the Jews in Krakės. According to Karl Jäger's report, a total of 662 Jews were killed in the town of Ariogala on the 1st of September: 207 men, 260 women and 195 children. The things and valuables of the Jews were taken from the killing site to the synagogue.

Different sources report different data about the number of the Jews of Ariogala environs killed. Karl Jäger's report indicates that as many as 689 Jews of Ariogala environs were killed in July – September 1941. The Certificate of 27 December, 1949 issued by Ariogala small rural district states that 782 Jewish people were shot dead within the boundaries of Ariogala small rural district on the 1st of September, 1941.

Nr. 7	Stende esančio teksto dalis anglų k.	
Fotografavo	Vaida Lastakauskaitė	Data 2026-10-26

1941 METŲ RUGPJŪČIO MĖNESĮ

Į ŠIOJE VIETOJE BUVUSIŲ SINAGOGŲ KOMPLEKSĄ
BUVO SUVARYTA APIE 700 ARIOGALOS IR JOS APYLINKIŲ ŽYDŲ.
1941 M. RUGSĖJO 1 D.

NACIAI IR JŲ VIETINIAI BENDRININKAI

ŽYDUS NUVARĖ MIRTIES KELIU PRIE DUBYSOS IR TEN SUŠAUDĖ.

אין אויגוסט 1941

האָט מען אין די שולן וואָס זענען דאָ געשטאַנען

צונויפֿגעטריבן אַרום 700 יידן פֿון אייראַגאָלע און דעם אַרומיקן געגנט.

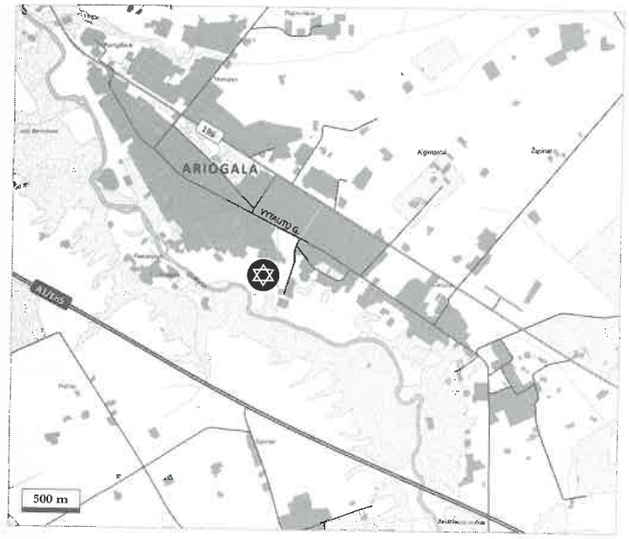
דעם 1טן סעפּטעמבער 1941

האָבן די נאַצים און זייערע אָרטיקע באַהעלפֿער

געטריבן די יידן אויפֿן טויטוועג בײַם טײַך דוביסע און דאָרטן זיי צעשאָסן.

KA 28

ARIOGALA
1941 09 01

Žudynių vieta
Raseinių raj., Ariogalos m., Verdėlupio g.
55°15.311'N; 23°28.903'E

Žudynių vykdytojai
Hamanno skrajojantis būrys / 1-ojo bataliono 3-ioji kuopa;
Ariogalos baltaraiščiai ir policininkai

Aukos
Ariogalos, Betygalos, Josvainių žydai

Aukų skaičius
apie 700

P Ariogaloje iš miestelio pagrindinės Vytauto gatvės sukite į Verdėlupio gatvę, kur stovi daugiabučiai raudonų plytų namai. Važiuokite Dubysos slėnio (XLI pav.) link. Ties laiptais pamatysite atminimo rodyklę. Nusileidus žemyn, pamatysite paminklą (XLII pav.).

⌘

Unikalus objekto kodas	2090
Statusas	Saugomas valstybės
Įrašai	„Čia yra pralietas 662 žydų – vaikų, moterų ir vyrų kraujas, kuriuos naciai ir jų pagalbininkai nužudė 1941 08–09" (užrašyta jidiš kalba; I-asis paminklas); „Čia palaidota 750 žydų tautybės piliečių, nužudytų fašistinių okupantų 1941 m." (užrašyta lietuvių kalba; II-asis paminklas)

„Į getą Ariogalos ir Josvainių valsčiaus žydai (vaikai ir seniai, vyrai ir moterys) buvo suvaryti 1941 m. liepos pabaigoje. Išlikę archyviniai dokumentai leidžia teigti, jog getas egzistavo ne mažiau 18 dienų.

Žydų žudynės įvyko 1941 m. rugsėjo 1 d. ant Dubysos kranto netoli miestelio. Iš vakaro miestelio policininkai ir baltaraiščiai vietos gyventojus įspėjo, kad ryte su kastuvais rinktųsi prie valsčiaus valdybos pastato. Susirinko apie 100 vyrų. Jie iškasė dvi maždaug 3 metrų gylio, 2 metrų pločio ir 30–40 metrų ilgio duobes. Kasti baigė apie pusiaudienį. Po vidurdienio prie duobių iš miestelio pradėta varyti žydus. Štai kaip šiuos įvykius prisimena vienas akcijos dalyvių: „Kai susirinkome, Čepas padalijo mus į dvi grupes. Aš pakliuvau į pirmą, kuri turėjo konvojuoti moteris. Išvedėmė jas iš geto ir varėme per miestelį. Aš ir kiti baltaraiščiai ėjome ratu ir laikėme paruoštus šautuvus. Atvarėme jas į šaudymo vietą, susodinome griovyje, po to liepėme gultis veidu žemyn vienai šalia kitos. Mes vaikščiojome šalia ir visas, kurios nenorėjo gultis, mušėme šautuvų buožėmis. Po to atėjo lietuvis lietuviška leitenanto uniforma ir įsakė atiduoti visas brangenybes. Grupei žmonių liepė keltis ir nusirengti, tada vedė prie duobės. Žmonės lietuviška uniforma juos sušaudė. Taip grupėmis buvo sušaudyti visi žydai – vyrai, moterys, vaikai."

Anot įvykių dalyvių, į „pagalbą" vietos baltaraiščiams ir policininkams iš Kauno atvyko apie 20 kariškių (13-ojo lietuvių savisaugos bataliono kariai). Į šaudymo vietą visi žydai nuvesti vienu metu, juos konvojavo apie 50 ginkluotų vyrų, šaudė grupėmis po 50 žmonių.

Vargu ar kas pasakys tikslų nužudytųjų skaičių. Oficialių institucijų pateikiami skaičiai įvairuoja – nuo 662 iki 782, o dauguma įvykių dalyvių ir liudininkų mini skaičių 700."

XLI

XLII

1	2	3	4	5	6	7
						vome už tarybinę laisvę 1941-1945m."
6.	Ariogalos m.civilinės kapinės Ariogalos miestas M.Melnikaitės g-vės ŠV gale.					Kapinės yra stačiakampio formos,aptvertos 1-1,5m aukščio akmeninė tvora,kuri vietomis apgriuvusi.Iš vidaus apsodinta liepomis.Auga daug lapuočių medžių, krūmų.Yra daug antkapinių paminklų.Laidojama,tvarkomos.Kapinėse yra mūrinė,gelsvai dažyta koplyčia.Stogas dvišlaitis,skiedrų.Iš šonų po du langus,stovis geras. Kapinėse yra respublikinės reikšmės istorijos paminklas IR-212 kultūros veikėjo,archeologo, dailininko Tado Daugirdo kapas.Yra balta marmurinė lenta su įrašu "Kultūros veikėjas,archeologas,dailininkas Tadas Daugirdas "1852-1919"
7.	Ariogalos miesto civilinės kapinės Ariogalos miestas 0,8km į P nuo Ariogalos bažnyčios					Kapinės stačiakampio formos,neaptvertos,liko tik stulpai.Apaugusios alyvų ir kitais krūmais. Nelaidojama,netvarkomos. Liko keli apsamanoję paminkliniai akmenys.
8.	Fašistų masinio tarybinių žmonių žudymo vieta Ariogalos m.0,5km į R nuo lRingės ir Dubysos santakos					Kapinės stačiakampio formos 4x8m dydžio.Aptvertos 0,5 m aukščio metalinėv,mūriniais stulpeliais tvorele.Apsodintos iš vidaus liepom ir topoliais.Kapinių viduryje stovi paminklinis akmuo ant betoninio pagrindo su marmurine lenta,kurio-

1	2	3	4	5	6	7
						je užrašyta:"Čia palaidota 750 žydų tautybės piliečių nužudytų fašistinių okupantų 1941m".
9.	Tarybinių aktyvistų kapinės Piliakalnio km.Betygalos kol. 0,9km į PR nuo Betygalos miestelio				0,13	Kapinės aptvertos plytų tvora,aplinkui apsodinta medžiais.Gausu antkapinių paminklų.Vyraujanti medžiaga granitas.Kapinių centre yra obeliskas.Kapinės yra kalvoje.
0.	Tarybinių karių, žuvusių 1941-1945m Didžiajame Tėvynės kare,kapinės/Girkalnių/"Naujo kelio" kol.					Kapinės 90x80m dydžio.Apsodintos medžiais,aptvertos 1,3m aukščio metaline tvora su gelžbetoniniais stulpais.Kapinės prižiūrimos.Viduje stovi cementinis paminklas-obeliskas su penkiakampe žvaigžde.Obeliske yra įrašas "Šlovė didvyriams žuvusiems kovoje dėl Tėvynės laisvės ir nepriklausomybės.
1.	Fašistų masinio tarybinių žmonių žudymo vieta Medekšų km. "N.kelio" kol.					Kapinės 50x25m dydžio.Aptvertos metaline tvorele.Kapinėse yra cementinis paminklas su užrašu "Amžinas atminimas fašizmo aukoms 1941m.VII.X mėn. sušaudyta žydų tautos žmonės.